

DREPTURILE ȘI OBLIGAȚIILE CREDITORILOR ÎN PROCES DE LICHIDARE A PERSOANEI JURIDICE CU SCOP LUCRATIV

Irina TRAVINSKAIA

Departamentul Inginerie, Drept și Evaluarea Imobilului, grupa DP-1806,
Facultatea Construcții, Geodezie și Cadastru, Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Moldova

Autorul corespondent: Bostan Ina, ina.bostan@dp.utm.md

Abstract: Lichidarea unei persoane juridice este o modalitate de a-și rezilia activitățile în absența unei succesiuni universale în drepturile și obligațiile sale. Deoarece întregul complex de drepturi și obligații ale persoanei juridice lichidate nu se îndreaptă spre succesori, sarcina de a asigura drepturile și interesele creditorilor devine și mai mare decât ca exemplu în cazurile de reorganizare. În acest articol sunt evidențiate drepturile și obligațiile creditorilor care apar în cadrul procedurii de lichidare voluntare sau forțate a unei entități juridice, precum și ordinea acțiunilor coerente ca o condiție pentru respectarea echilibrului de interese a creditorilor.

Cuvinte-cheie: lichidare, întreprindere, creditor, debitor, creanțe, bilanțul de lichidare

În condițiile societății moderne, persoanele juridice sub formă de diverse întreprinderi, organizații, societăți, etc., foarte adesea apar și dispar, având în vedere acest fapt, este foarte important să fie asigurat echilibrul intereselor participanților acesteea și persoanelor terțe. Lichidarea e unul din "etapele vieții" ale unei persoane juridice cu scop lucrativ, fiind un proces complex și adesea pe termen lung, care necesită cunoașterea legislației și elaborarea unui plan clar și etapizat de încetare a întreprinderii. Trebuie remarcat faptul că, ca urmare lichidării unei entități juridice, ea încetează să mai existe. În același timp, drepturile și obligațiile sale nu trec la succesori legali. Lichidarea în toate cazurile afectează interesele creditorilor persoanei juridice. Prin urmare, reglementarea legală în mod prioritar trebuie să vizeze crearea garanțiilor creditorilor.

În doctrina juridică sunt date mai multe definiții ale instituției lichidării persoanei juridice. Lichidarea este încetarea unei entități juridice fără transferul drepturilor și obligațiilor în ordinea succesiunii către alte persoane. În acest sens, unii cercetători științifici consideră că dispunerea de lichidare este "... un anumit set de fapte juridice, a cărei debut este necesar pentru atingerea obiectivului legal lichidării - încetarea unei entități juridice; secvența unor astfel de fapte stabilite prin lege "[1]. Lichidarea societăților comerciale constituie un ansamblu de operațiuni, având ca scop încheierea afacerilor aflate în curs de desfășurare, la data dizolvării societății, transformarea activului și împărțirea între asociați a sumelor de bani rămase după efectuarea plăților [2].

Lichidarea poate fi voluntară și forțată. Lichidarea voluntară se desfășoară prin decizia fondatorilor, de exemplu, după expirarea termenului pentru care a fost constituită, realizarea (sau imposibilitatea de realizare), scopului creării unei entități juridice

Decizia privind lichidarea forțată a unei entități juridice poate fi adoptată de către instanța, de exemplu, în cazul încălcărilor în cadrul constituirii persoanei, desfășurării activității fără licență. Un alt motiv pentru lichidarea unei entități juridice – întreprinderea este recunoscută ca fiind insolubilă. Indiferent de forma lichidării unei entități juridice, acesta este un proces suficient de lung, al cărui conținut principal este redus la identificarea și satisfacerea creanțelor față de creditorii. În același timp, entitatea juridică își continuă activitățile (până la excluderea sa din registrul de stat). Prin urmare, atât subcontractanții disponibili, atât și subcontractanții posibile ar trebui să fie avertizate că această entitate juridică este în curs de lichidare și desfășoară decontări cu creditorii săi, având o decizie (sau fiind obligată) să își rezilieze activitățile.

Procedura de lichidare decontată prin regulile imperative a legii este concepută în primul rând pentru a proteja interesele creditorilor. Lichidarea companiilor necesită efectuarea anumitor operațiuni care vizează lichidarea patrimoniului acestora, adică lichidarea pasivului și activului. Acțiunile de lichidare a activelor întreprinderii constituie o transformare a bunurilor persoanei juridice în bani și încasarea creanțelor pe care le are față de terți. Ca urmare stabilirea anumitor drepturi și obligații ale creditorilor asociate cu punerea în aplicare a procedurii de lichidare ar trebui să fie o altă garanție suplimentară pentru protecția drepturilor și a intereselor legitime ale creditorilor și participanților organizației supuse lichidării. Având în vedere că, în practica realizării drepturilor și raporturilor civile e strict necesar de a fi ghidat de normele legislației existente și de a respecta cu exactitate dispozițiile prevăzute în acesta, aceste dispoziții ar trebui să fie clare, evidente pentru aplicare. Principalele prevederi sunt consacrate în Codul civil al RM, și legea specială cu privire la antreprenoriat și întreprinderi, care reglementează relațiile în domeniul lichidării persoanelor juridice și antreprenorilor individuali.

1. Principala sarcină a lichidatorului este o satisfacție echitabilă a creanțelor creditorilor și a măsurilor de conservare a proprietății de lichidare. Echitabilă - înseamnă că lichidatorul trebuie să identifice un cerc clar de persoane interesate și să facă o prioritate în conformitate cu normele de drept. Respectarea transparenței și publicității acestui proces este o problemă importantă care este accentuată la nivelul legislativ. Datorită faptului că, lichidarea afectează interesele unui cerc larg de persoane: organizației însăși, statului acesteia, contraagenților, organelor de stat, organizațiilor fiscale și bugetare, ca regula obligatorie- informația despre pornirea procesului de lichidare trebuie să fie accesibilă publicului. Din această regulă reiese primul drept ale creditorilor, și anume ***dreptul de a fi informat în baza avizului public despre lichidarea persoanei juridice***. Acest drept e reciproc cu obligația persoanei juridice în lichidare să facă publicația în Monitorul Oficial și pe pagina web oficială a organului înregistrării de stat pentru ai informa. Conform art.35 pct.1 LP845/1992 anume din momentul publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova a avizului despre lichidare începe de a curge termenul limită de înaintare a creanțelor de către creditorii, care trebuie să fie nu mai mic de o lună [3]. Aceasta este o formalitate legală, căci chiar dacă acești creditorii nu au luat cunoștință de avizul publicat ei se vor considera informați. Avizul publicat despre lichidarea întreprinderii trebuie să cuprindă informații privind procedura și termenul în care se va efectua lichidarea, termenul limită de înaintare a creanțelor de către creditorii. Creditorii, care știu că au creanțe admisibile, ***trebuie să urmărească avizele publice***, în care sunt concordate principalele evenimente politice, economice, juridice. Acest principiu este cel mai relevant în cadrul lichidării persoanei juridice când "vântul nu suflă în pânze, si trebuie să vâslești". Adică, în situația când ca obiect apare o creanță a cărei existență nu se știe și nu poate fi cunoscută de către persoana juridică care se lichidează. Exemplu unei astfel de situații poate fi cazul, când creditorul e cumpărătorul unui bun pentru care persoana juridică, care se află în proces de lichidare, răspunde pentru vicii sau pentru evicțiune.

2. Un alt drept al creditorului se află în strânsă legătură cu dreptul de a fi informat în baza avizului public e ***dreptul de a fi informat personal despre lichidarea persoanei juridice***. Acest drept poate fi descris în cel mai potrivit mod prin expresia latină "Praemonitus, praemunitus" ("Avertizat înseamnă înarmat"). Cum a fost menționat mai sus, dreptul de a fi informat este unul dintre cele mai importante drepturi ale creditorilor. Nu este vorba numai de dreptul la informațiile importante, ci și de dreptul la informații oportune, corecte și complete. Fără acestea creditorul nu își poate exercita cu discernământ nici un drept. Cod civil al Republicii Moldova prin art.228 prevede, că în termen de 15 zile, după înregistrarea desemnării sale, lichidatorul informează pe fiecare creditor cunoscut despre lichidare și despre termenul de înaintare a creanțelor. Acest drept este menținut numai față de creditorii a căror calitate rezultă din înregistrările contabile ale debitorului, precum și cei care au întentat un proces, care încă este în curs de rezolvare. Exemplu de creditorii ar putea fi: organele fiscale, Casa Națională a Asigurărilor Sociale, băncile pentru creditele acordate, precum și alți creditorii [4].

Tot odată, în cazul întreprinderii care se lichidează în conformitate cu condițiile prevăzute în documentele de constituire ale întreprinderii, inclusiv în legătură cu expirarea termenului pentru care a fost înființată sau cu atingerea scopurilor în care a fost înființată, art.35 pct.1 LP845/1992 preve că creditorii aceștea ar trebui de a fi anunțate cu 2 luni înainte de expirarea duratei întreprinderii sau imediat după atingerea scopurilor în care a fost înființată și după publicarea în Monitorul Oficial al Republicii Moldova a avizului despre lichidare [5].

O categorie aparte ale creditorilor e formată din salariații întreprinderii, care se află în proces de lichidare. Creanțele acestora sunt formate din: salariul care a fost calculat, dar nu a fost primit, și tot odată din indemnizația de eliberare din serviciu, care se garantează în conformitate cu art.186 din CM al RM. Art.184 alin.(1) pct.(a) CM al RM prevede că ”angajatorul este obligat să preavizeze salariatul, prin ordin (dispoziție, decizie, hotărîre), sub semnătură, despre intenția sa de a desface contractul individual de muncă încheiat pe o durată nedeterminată sau determinată cu 2 luni înainte – în caz de concediere în legătură cu lichidarea unității.” [6].

3. Odată după ce creditorul a fost informat sau se consideră că a fost informat prin mijloace publice, apare ***dreptul de a înainta creanțele față de persoana juridică aflată în proces de lichidare.*** Înaintarea creanțelor este o manifestare a acțiunii civile, prin care creditorul solicită restabilirea situației de drept încălcate prin restituirea creanțelor. Legislația civilă prevede un termen de înaintare a creanțelor, acesta fiind de 2 luni de la data publicării avizului public. Însă prin hotărîrea de lichidare poate fi prevăzut un termen mai lung, dar nu mai mare de 4 luni. Însă acest termen nu lipsește pe creditorii cunoscuți de dreptul lor, ci este un punct de reper pentru lichidator la întocmirea bilanțului de lichidare. Creanțele pot fi înaintate și mai târziu, în limita termenului de prescripție și până la radierea persoanei juridice din registru (vezi art.237) iar dacă acestea sunt întemeiate ele trebuie să fie recunoscute și satisfăcute [7]. Pe lângă acest fapt, legea prevede și un mecanism de protecție chiar și pentru creditorii persoanei juridice lichidate dacă au existat active și au fost transmise (art.238 Redeschiderea procedurii de lichidare). Un termen de decădere din drepturi este stabilit numai pentru persoane a căror creanțe au fost respinse de persoana juridică care se lichidează, dar ei la rândul său nu au înaintat o acțiune în judecată privind încasarea forțată. În cadrul acestui raport apare o obligație corelativă a creditorului, anume ***obligația de a depune cererea de admitere a creanței*** pentru ca să fie inclusă în lista creanțelor înaintate de creditori. În cerere în mod obligatoriu se indic temeiurile, actele juridice (facturi fiscale, acte de recepție a lucrărilor, contracte, etc.) care au fost izvorul de origine a creanței. Creanțele întemeiate pe un titlu executoriu sau pe o hotărîre judecătorească nu pot fi respinse de lichidator sau contestate de vreun participant la proces în cadrul procedurii de lichidare.

4. Creditorii declară cerințele față de întreprindere și trimit cererea către lichidator cu aplicarea documentelor care confirmă valabilitatea acesteia (contract, documente contabile primare, etc.) Lichidatorului poate accepta cerința și include în lista creanțelor sau refuza de a satisface cerințele ca fiind nerezonabile, Ca urmare creditorul ***dreptul de a înainta o acțiune în instanța de judecată privind respingerea creanței înaintate de către creditor.*** Deci, în cazul în care lichidatorul respinge creanța, creditorul are dreptul, sub sancțiunea decăderii,, în termen de 30 de zile de la data când a fost informat despre respingerea creanței, să înainteze o acțiune în instanța de judecată. Acest drept e limitat de termen de decădere

5. ***Dreptul de a primi executarea obligațiilor datorate în modul corespunzător, cu bună-credință și dreptul de a primi executarea obligațiilor în mod prioritar.*** Din ziua aprobării Procesului-verbal de evaluare a activelor întreprinderii, listei creanțelor înaintate și rezultatului examinării lor se începe executarea creanțelor creditorilor ale unei persoane juridice. Aceștea sunt efectuate în ordinea priorității stabilite prin art.233 alin.(3) CC al RM și art.36 LP845/1992. În conformitate cu aceasta, există patru cozi ale creditorilor privilegiați, cerințele căror sunt satisfăcute în mod prioritar față de alți creditori. În același timp, executarea creanțelor din rîndul următor se face după executarea în totalitate a creanțelor creditorilor din rîndul precedent. Ca urmare, în caz de lipsă sau absența proprietății necesare, cerințele de la cozile ulterioare pot rămâne nesatisfăcute (chiar și în cazul lichidării unei persoane juridice, utilizând procedura de faliment). Între creditorii dintr-un rînd

proprietatea persoanei juridice lichidate în caz de lipsa sumei necesare este distribuit în mod proporțional cu sumele creanțelor lor. De exemplu, în cazul în care cerințele rândului corespunzător sunt de 500.000 de lei, iar resturile de proprietate după satisfacerea creanțelor rândurilor anterioare costă 100.000 de lei, atunci fiecare dintre creditorii din acest rând va primi pentru datoria de un leu numai 20 de bani. În primul rând sunt incluse creanțele pentru compensarea prejudiciului cauzat vieții sau sănătății. În al doilea rând sunt incluse creanțele cu privire la salarii pentru perioada de până la 6 luni precedente luării hotărârii de lichidare, indemnizația de eliberare din serviciu potrivit Codului Muncii (vezi art.186) și remunerația datorată conform drepturilor de autor. În al treilea rând sunt satisfăcute creanțele pentru creditele acordate de Ministerul Finanțelor (suma principală, dobânda, comisionul de angajament, fondul de risc), pentru creditele interne și externe acordate cu garanție de stat, pentru impozite și alte obligații de plată la bugetul public național. În al patrulea rând sunt satisfăcute alte creanțe ale creditorilor. Ca excepție aceste creanțe se satisfac după expirarea unei luni din ziua aprobării Procesului-verbal de evaluare a activelor întreprinderii, listei creanțelor înaintate și rezultatului examinării lor. Este important că creanțele creditorilor asigurate prin gaj se execută indiferent de rândul stabilit pentru executarea creanțelor altor creditori și de termenul de înaintare a creanțelor [8]. În cazul în care plata nu a fost făcută la timp, creditorului trebuie să fie compensate venit ratat și prejudiciul efectiv. Locul executării e stabilit prin lege, și anume: la sediu creditorului - în cazul unei obligații monetare; la locul de aflare a bunurilor - în caz de obligații de a preda un anumit bun; la sediul central debitorului- în cazul altor obligații. Creanțele creditorilor, care au fost stabilite și înaintate după expirarea termenului stabilit pentru înaintarea lor, vor fi executate doar din contul bunurilor persoanei juridice ce au rămas după executarea creanțelor stabilite și înaintate în termenul stabilit.

6. Creditorii au ***dreptul de a pretinde despăgubiri***. Acest drept reiese din prevederile art.231 CC al RM ” Hotărârea de reorganizare sau lichidare în afara procedurii insolvenței nu are ca efect scadența creanțelor neajunse la scadență.”[9]. Deci, creditorii pot pretinde despăgubiri, dacă persoana juridică nu poate desfășura activitățile stabilite prin contractul de constituire și/sau statutul și ca urmare nu poate continua relațiile juridice în care aceasta s-a aflat în cazul în care ea este dizolvată de instanța de judecată în bază art.224 alin.(1) [10].

7. În cazul în care valoarea proprietății debitorului, în privința căruia este adoptată decizia privind lichidarea, nu este suficientă pentru a îndeplini cerințele creditorilor sau lipsește, această poate fi declarată ca fiind insolventă și să recurgă la procedura prevăzută de legea insolvenței. Dar legislatorul a prevăzut ***dreptul creditorului de a da accord în privința continuării procedurii de lichidare fără a intenta procesul de insolvență***. Insolvență e o situație financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea de a-și onora obligațiile de plată. Lichidatorul ar trebui să aducă la cunoștința organului care l-a desemnat despre survenirea insolvenței și să obțină de la creditori acordul că aceștia sunt de acceptă satisfacerea cerințelor în proporții reduse și nu doresc intentarea insolvenței. Datorită faptului că procedura de insolvență este una costisitoare și de de lungă durată, pentru creditori le-ar fi mai convenabil o executare voluntară și rapidă decât intentarea procedurii de insolvență. În general, s-a constatat că procedura durează circa 2,8-3 ani, iar creditorii obțin recuperarea în mediu a 30-31% din creanțele față de debitorul insolvent [11]. Tot odată, creditorii ***au dreptul de a nu da accord în privința continuării procedurii de lichidare fără a intenta procesul de insolvență***. În cazul în care unul din creditori nu-și dă acordul pentru continuarea procedurii de lichidare, lichidatorul va fi obligat să intenteze o acțiune de insolvență în conformitate cu Legea insolvenței. În acest caz, lichidatorul nu va înainta instanței bilanțul provizoriu de lichidare spre aprobare și nu va întreprinde acțiuni de împărțire a activelor [12].

8. ***Dreptul de a pretinde redeshiderea procedurii de lichidare***, „Restabilirea” unei entități juridice, care a fost radiată din Registrul de Stat poate avea loc ,prin redeshiderea procedurii de lichidare (vezi art.238 CC al RM), doar în situația când apare un creditor sau o altă persoană îndreptățită să pretindă activul repartizat între participanți, cu scop lucrativ sau transmis cu scop nelucrativ. Tot odată, această poate avea loc dacă au fost descoperite active ale persoanei juridice lichidate, care nu au fost valorificate de către lichidator, însă există un creditor validat sau o altă

persoană îndreptățită, care demonstrează că există active ale persoanei juridice radiate ce nu au fost valorificate [13]. Legiuitorul nu a stabilit un termen special în interiorul căruia persoana interesată poate să-și apere interesele, ceea ce presupune că se vor aplica prevederile normelor, care reglementează termenul general de prescripție extinctivă. Cererea poate fi depusă în termenul general de prescripție, adică nu mai târziu de 3 ani de la data când a fost adoptată decizia privind radierea a persoanei juridice.

Generalizând cele expuse, e necesar de a sublinia faptul că instituția lichidării persoanelor juridice este una dintre cele mai complexe. Lichidatorul neconștientos poate acționa doar în interesul debitorului care nu a fost informat. De exemplu, să nu notifice creditorilor despre lichidare. De exemplu, debitorul poate schimba adresa sau numele companiei pentru a se ascunde de la creditorii. Adresa juridică și denumire se schimbă direct înainte de lichidare. Acest fapt permite companiei care este lichidată, pentru o lungă perioadă de timp să fie în umbră: creditorii pur și simplu nu știu despre inițierea procedurii. Pentru lichidator, această perioadă de ignoranță permite de a finaliza lichidarea. Sau, dacă creditorul știe deja despre procedură, lichidatorul poate eschiva de la obținerea cerințelor creditorilor. Pentru a exclude maxim astfel de situații, legiuitorul reglementează cu prudență acest proces în normele juridice. Se poate afirma existența poziției asigurate, menite să protejeze drepturile și interesele legitime ale creditorilor. Alegerea unei metode de protejare a drepturilor creditorului depinde de circumstanțele din fiecare situație specifică, prin urmare, pentru a face un "plan de acțiune universală" pentru orice creditor nu este posibil, Creditorul, care a găsit semnele de rea-credință în procedura lichidării debitorului său, poate alege una sau mai multe dintre modalități pentru a proteja drepturile și interesele sale.

Bibliografie:

1. Габов, А. В. Ликвидация юридических лиц. История развития института в российском праве, современные проблемы и перспективы / А. В. Габов. – М.: Статут, 2011
2. Romul Petru Vonică. Dreptul societăților comerciale. – Ed. II, rev. și adăug. – București, 2000. -P. 153
3. LEGE Nr. 845 din 03-01-1992 cu privire la antreprenariat și întreprinderi Publicat : 28-02-1994 în Monitorul Parlamentului Nr. 2 art. 33
4. <https://administrare.info/drept/7238-dizolvarea-%C5%9Fi-lichidarea-persoanelor-juridice-cu-scop-lucrativ>
5. LEGE Nr. 845 din 03-01-1992 cu privire la antreprenariat și întreprinderi Publicat : 28-02-1994 în Monitorul Parlamentului Nr. 2 art. 33
6. COD Nr. 154 din 28-03-2003 MUNCII AL REPUBLICII MOLDOVA Publicat : 29-07-2003 în Monitorul Oficial Nr. 159-162 art. 648
7. Comentariul Codului Civil al Republicii Moldova Legea nr.1107-XV din 06.06.2002 [codul-civil-al-republicii-moldova.doc \(live.com\)](http://codul-civil-al-republicii-moldova.doc)
8. LEGE Nr. 845 03-01-1992 cu privire la antreprenariat și întreprinderi Publicat : 28-02-1994 în Monitorul Parlamentului Nr. 2 art. 33
9. COD Nr. 1107 din 06-06-2002 CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA Publicat : 22-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661
10. Comentariul Codului Civil al Republicii Moldova Legea nr.1107-XV din 06.06.2002 [codul-civil-al-republicii-moldova.doc \(live.com\)](http://codul-civil-al-republicii-moldova.doc)
11. "LEGEA INSOLVABILITĂȚII – DE LA TEORIE LA PRACTICĂ" (materiale suport pentru conferință) 10.10.2014 Chișinău USM <http://drept.usm.md/public/files/brosura-b6-1-6-final130e7.pdf>
12. HOTĂRÎREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA Cu privire la aplicarea prevederilor legale ce țin de dizolvarea agenților economici nr.38 din 22.11.2004
13. Închierarea CSJ (dosarul nr. 4ac-2/16) 08 februarie 2016 mun. Chișinău